

Asiantuntijalausunto
Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: HE 21/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Asiantuntijan tiedot:

Aziza Hossaini

aziza.hossaini@gmail.com

puh. 0442991165

Aziza Hossaini

- Afganistanin ja kotouttamisen asiantuntija, rekisteröity oikeus- ja mielenterveystulkki
- Monikielisen yhteiskuntaorientaation kouluttaja
- Ihmisoikeusvaikuttaja ja naisten/lasten hyvinvoinnin puolestapuhuja
- Toiminut asiantuntijana mm. Suomi Afganistanissa -hankkeessa Ulkopoliittisessa instituutissa.
- Toiminut asiantuntijana eri ministeriöissä, järjestöissä ja eduskunnan valiokunnissa sekä useissa medioissa.
- Työnsä kautta minulla on konkreettinen alati päivittyvä kosketuspinta maahanmuuttajiin, erityisesti pakolaistaustaisiin

- Lisätietoja

<https://www.linkedin.com/in/aziza-hossaini-b8210694/>

Yleisesti lakiesityksestä

- Lakiesitys on valmistettu hyvin ja siinä on huomioitu asioita monipuolisesti.
- Lausuntopyyntö tuli hyvin lyhyellä aikavaroituksella, näin ollen kiinnittäisin huomiota kuitenkin esityksen tiettyihin oleellisiin yksityiskohtiin.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden aikuistumisen tuen ikärajan laskeminen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen

- En suosittelen kaikkien alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisen aikuistumisen tuen ikärajan laskemista 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen.
-

Mitä erottaa heidät muista nuorista

- Kokemukseni perusteella alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tilanteet voivat vaihdella suuresti
- Heitä voi olla monista eri maista ja ovat joutuneet konfliktien, vainon tai muiden vaikeiden olosuhteiden kohteeksi.
- Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten joukko on hyvin kirjava.
 - Saapuneet Suomeen eri-ikäisinä
 - Joukossa on lapsia, jotka ovat esimerkiksi ala-asteikäisiä, mutta monet heistä saapuvat Suomeen täysi-ikäistymisen kynnyksellä esimerkiksi 16,5–17,5 vuotiaina.
 - jälkimäinen ryhmä viettää suhteellisen vähän aika perheryhmäkodissa, joissa resilienssiä, eli psyykkistä selviytymiskykyä, sopeutumiskykyä, toimintakykyä, joustavuutta ja uudelleen orientoitumista vahvistetaan.

Mitä erottaa heidät muista nuorista

- **Perheen ja tukiverkoston puuttuminen**
- **Traumaattiset kokemukset**
- **Oikeudellinen asema**
- **Kotoutumishaasteet**
 - Uuteen kulttuuriin ja ympäristöön sopeutuminen, uuden kielen oppiminen ja koulutukseen tai työmarkkinoille integroituminen
- Mielenterveysongelmat, kielelliset vaikeudet tai koulutukselliset puutteet. On muistettava, että näiden nuorten joukossa on myös heitä, jotka ovat täysin luku- ja kirjoitustaidottomia.
 - He tarvitsevat erityistä- ja tehostettua tukea ja palveluita, jotka vastaavat heidän yksilöllisiä tarpeitaan ja auttavat heitä selviytymään ja integroitumaan uuteen ympäristöön.
 - asunnottomuus, luottotietojen menettäminen

- *”Kun saavut täysin yksin ja uutena maahanmuuttajana, joka ei hallitse paikallista kieltä eikä tunne käytännössä mitään ympäristöstään, koet itsesi haavoittuvaiseksi, lähes kuin vastasyntynyt vauva, joka tarvitsee jatkuvasti aikuisten tukea ja ohjausta. Heidän tärkeimmät tukijansa ovat edustajat ja sosiaaliviranomaiset, joiden sanoihin ja neuvoihin he täysin luottavat. Kun täytät 18 vuotta, edustaja poistuu elämästäsi ja sosiaaliviranomaisten aika vähenee merkittävästi. Yhtäkkiä sinun odotetaan selviytyvän kaikista asioista itse, vaikka et vieläkään hallitse kieltä täysin ja tiedät vain vähän ympäröivästä yhteiskunnasta. Tämä voi aiheuttaa suurta eksyneisyyden tunnetta. Siksi hyvin suunniteltu ja toteutettu jälkihuolto on äärimmäisen tärkeää integroitumisen kannalta.”*
- *– 22 vuotias, Asunut Suomessa 8 vuotta. Tullut suomeen turvapaikkahakijana*

Ehdotan, että säilytämme tietyin ehdoin 25 vuoden ikärajan kotoutumis-lain mukaiselle aikuistumistuelle erittäin haavoittuvassa asemassa oleville alaikäisinä ilman huoltajaa tulleille lapsille ja nuorille. Näihin ehtoihin voivat kuulua muun muassa alla olevat asiat:

- Nuoren mielenterveysongelmien huomioiminen, erityisesti itsetuhoisuuden näkökulmasta.
- Päihdeongelmat
- Kaksoisdiagnoosipotilaat
- Nuoren korkea riski joutua jengiytymisen tai radikalisoitumisen kohteeksi ns. keskeneräisen aikuistumisprosessin vuoksi.
- Nuoren kohtaamat merkittävät taloudelliset haasteet.
- Asunnottomuus
- Ihmiskaupanuhrit

Tuen tarpeen jatkamisen arvointi 23 ikävuoden jälkeen

- Suosittelen, että omasosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja ja tarvittaessa muut nuoren elämässä olevat ammattilaiset yhdessä moniammatillisessa tiimissä arvioisivat nuoren tuen tarpeen jatkamista 23 ikävuoden jälkeen. Ehdotan, että nuoren omaa mielipidettäkin kuunneltaisiin. Kokeeko nuori olevansa vielä lainkaan valmis aikuisuuteen, vai etsiikö hän yhä tukea ja työkaluja siihen?

Kannatan toimia, joilla edistetään kotoutujan omavastuuta kotoutumisessa, mutta en pidä tulkitsemismaksun perimistä kotoutumispolun alkuvaiheessa realistisena ja tehokkaana keinona tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

- Olen itse ollut mukana tuhansien pakolaisten kotouttamisprosessissa. Kotoutumisen alkuvaihe on äärimmäisen raskas ja tiivis vaihe pakolaisille, joille meidän yhteiskuntamme käytänteet, järjestelmät ja viranomaisprosessit ovat täysin vieraita.
 - Monesti pakolaiset kuvailevat tätä vaihetta ”hämmennys, epäselvyys ja sekasorto vaiheeksi”.
 - päivittäin uusia tapaamisia ja paljon viranomaiskirjeitä.
 - vaikea hahmottaa prosesseja, viranomaisten vastuualueita ja tapaamisten tarkoituksia.
-

Kotoutettavat, erityisesti pakolaiset, koostuvat kirjavasta joukosta.

- Pakolaiset yleensä aloittavat uuden elämänsä uudessa maassa tyhjin käsin. Pääsääntöiset tulot koostuvat etuuksista eli he ovat taloudellisesti muutenkin ahtaalla.
 - Lähes täydellinen digitaidottomuus on hyvin yleistä
 - ei osaa käyttää sähköisiä välineitä ja verkkopankin sekä muiden sähköisten palveluiden käyttö on mahdotonta tai hyvin haasteellista.
-

Pakolaiset eivät jätä tapaamisia tahallaan käyttämättä vaan yleisempiä syitä, joiden takia tulleet tapaamiset jäävät vahingossa käyttämättä voivat olla seuraavia:

- **Väärinkäsitykset ja kulttuurierot**

- Pakolaisperheen jäsenillä ei välttämättä ole alussa kaikilla omaa puhelinta. Saattaa olla, että ainoastaan perheen hallitsevalla miehellä (esim. isällä tai aviomiehellä) on sellainen.

- **Kielimuuri**

- o Ajanvarausilmoitukset lähetetään yleensä tekstiviesteinä suo-meksi tai englanniksi. Monet konfliktialueilta lähtöisin olevat pakolaiset eivät kuitenkaan hallitse näitä kieliä.

- **Päällekkäiset varatut ajat**

- o Sosiaalityöntekijä varaa ajan samalle päivälle ja kellonajalle kuin uravalmentaja

- **Puhelimesta saldo on tyhjä**

- Pakolaisille, kuten muillekaan maahan vasta tulleeille, ei normaalisti myönnetä puhelinliittymiä ainakaan 2–3 vuoteen → ainoastaan maksamalla 1-2 vuoden laskutuksen ennakoon

Pakolaiset eivät jätä tapaamisia tahallaan käyttämättä vaan yleisempiä syitä, joiden takia tulleet tapaamiset jäävät vahingossa käyttämättä voivat olla seuraavia:

- **Monimutkaiset ajanperuutusmetodit ja -käytännöt**
 - Yleensä ajat perutetaan puhelimitse, jolloin tulisi osata sujuvasti suomea tai ruotsia, jotta voisi automatisoidun äänitetyn ohjeen avulla valita oikean numeron.
- **Perhe- ja kunniaväkivalta**
 - o On naisia ja tyttöjä, jotka harvoin pääsevät poistumaan kotoaan tavataksaan ulkopuolisia, edes viranomaisia. Joukossa on erityisesti nuoria pakolaistaustaisia naisia ja naisia, jotka ovat saapuneet perheen yhdistämisen kautta. Näiden naisten puhelimen käyttöä valvotaan ja usein heillä ei ole puhelimessaan saldoa eikä käytettävissään edes bussikorttia, saati rahaa.

Pakolaisten omavastuuta kantamista tulisi vahvistaa kotouttamisprosessissa

- Vuodesta 2025 lähtien lain mukaan maahanmuuttajille järjestetään yhteiskuntaorientaatiokurssin.
 - Ehdotan, että kurssissa kouluttajat pitävät läsnäololistan, vaikka Excelissä. Läsnäolo tulisi selvittää kouluttajan toimesta, joka koulutuspäivän alussa. Perusteettomista poissaoloista tulisi tulla etuusmenetyksiä.
 - Lisäksi poissaolot tulisi korvata jälkikäteen tehdyillä mm. kirjallisilla tehtävillä. Jos asiakas on luku- ja kirjoitustaidon, tulisi vaatia suorittamaan tehtävät esimerkiksi tallentamalla oma äänensä

Kysymykset & kommentit

- **Aziza Hossaini / Lacle**
- **aziza.hossaini@gmail.com**
- **044 2991165**